

Hvarfhraði- Meðalhraði

- Annaðhvort
- Sundrunarhraði
  - Eða
- Myndunarhraði

- $2A \rightarrow B$

$2A \rightarrow B$

- (Lokastaða – upphafsstaða) / tímabreyting
- Myndunarhraði tvöfalt minni en sundrunarhraði (hér) mældur í M/tíma
- Hraði mestur fyrst þegar styrkurinn af A er mestur – dregur svo úr hraðanum þegar lausum A fækkar og styrkur þess minnkar.
- Stefnir að lokum á “Núll”

Upphafshraði

- Er mæling á meðalhraða í upphafi efnahvarfs
- Tilgangur:
  - a) að finna gang efnahvarfsins
  - b) finna þrepafjölda hvarfsins
  - c) finna hraðafastann K við ákveðið hitastig

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x * [B]^y$$

- Þetta gildir fyrir $A + B \rightarrow \dots$
- Ef eingöngu eitt efni sundrast er bara A
  - og ef það væru þrjú efni væri þetta A, B og C í x, y & z.
- Hornklofinn þýðir mólstyrkur (mól/L eða M)
- K er hraðafastinn, hraðafastinn er eingöngu háður hita
  - því verða tilraunir að fara fram við sama hita

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x * [B]^y$$

- K segir til um hraðann, ef hann er í 10^{-6} til 10^{-9} er hvarfið frekar rólegt fari hann yfir 10 gengur hvarfið ansi hratt.
- Munið að hiti hefur áhrif á K, því hærra hiti, því hærra K

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x * [B]^y$$

- Mólstyrkurinn verður að vera þekktur
- x og y verða eingöngu fundin með tilraunum.
- x og y segja til um gang efnahvarfsins – nánar síðar.
- Til þess að finna x og y þarf að framkvæma tilraunir við fastan hita – það þýðir oft líka lítinn mólstyrk ....

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x$$

- Ef efnahvarfið er $A \rightarrow B$ þá þarf bara að gera tvær tilraunir. Því upphafshraðinn breytist í réttu hlutfalli við breytinguna á A
- $\text{Upphafshraði} = k * [A]^x$
- Ef K er fasti og $[A]=2M$ í fyrri tilraun. Hrraðinn mælist þá 10
- Svo er $[A]=4M$. Þá verður hraðinn 20

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x$$

- Þá er hvarfið fyrsta stigs með tilliti til A
- Því tvöföldun styrks tvöfaldar hraðann
- Og $x=1$

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x * [B]^y$$

- Til að ákveða tvær breytur þurfum við þrjár tilraunir.
- Upphafstilraun sem oft er viðmiðun
- Tilraun 2 þar sem t.d. A er breytt til að ákvarða x.
- Tilraun 3 þar sem B er þá breytt til að ákvarða y.

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x * [B]^y$$

- Munið að K er fasti og er því föst stærð
- [A]   [B]   hraði
- 2   2   100
- 4   2   200
- 2   4   200

Þá er $x=1$ og $y=1$

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x * [B]^y$$

• [A]	[B]	hraði
• 2	2	100
• 2,2	2	110
• 2	2,5	125

→ $2,2/2=1,10$ og $110/100=1,1$ því $x=1$

→ $2,5/2=1,25$ og $125/100=1,25$ því $y=1$

Í báðum tilfellum 1. stigs

- Með tilliti til A og B
- Ef efnahvarfið hefði verið $A + B \rightarrow$
- Þá hefði hvarfið gengið í einu þrepi
- Því stuðlarnir 1 og 1 eru þeir sömu og veldin x og y

- Ef hvarfið hefði verið 2A + B →

Þá hefði hvarfið vissulega verið fyrsta stigs með tilliti til A og B

EN

Ekki gengið í einu þrepi þar sem stuðlarnir og veldin eru **EKKI** þau sömu

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^x * [B]^y$$

• [A]	[B]	hraði
• 2	2	100
• 3	2	225
• 2	4	400

→ $3/2=1,5$ og $225/100=2,25$ því $x=2$

→ $4/2=2$ og $400/100=4$ því $y=2$

- Því að 1,5 í öðru veldi er 2,25
- Og 2 í öðru eru fjórir
- Teorian líklega bull EN
- Hvarfið er annars stigs með tilliti til A
- Og annars stigs með tilliti til B
- Því x og y eru bæði 2

Ef hvarfið er $A + B \rightarrow$

- Þá gengur hvarfið **ekki** í einu þrepi, því þá hefðu stuðlar (1 og 1) verið þeir sömu og veldin.
- Ef hvarfið hefði verið $2A + 2B \rightarrow$
- Þá hefði hvarfið gengið í einu þrepi.

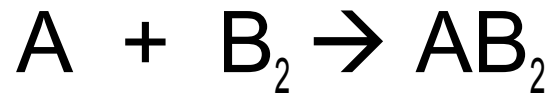
Ef hvarf gengur EKKI í 1 þrepi

- Þá ræður hægasta þrepið í efnahvarfinu
- Því sést aðeins hægasti hlutinn í hraðajöfnunni.
- Dæmi

- $A + B_2 \rightarrow AB_2$ gengur ekki í einu þrepi
- Tilraun gefur að A hefur ekki áhrif á hraðann en tvöföldun B fjórfaldi hvarfhraðann.
- Það segir okkur að B komi að hægasta þrepinu. Þátttaka A gangi hratt
- Notaðu þarf ljós sem hvata. Tillaga að lausn:

Nett bull en...

- $B_2 \rightarrow B^+ + B^-$ hægt
- $B^- + A + B^+ \rightarrow AB_2$ hratt

$$\text{Upphafshraði} = k * [A]^0 * [B]^2$$

- Svo er bara að reikna K
- Þá lýkur athugunum á áhrifum mólstyrks á hvarfhraða
- Næst er að kanna áhrif hita
- En það er ljóst að þau áhrif eru ekki línuleg

Athugun á áhrifum hita

- Þá má framkvæma tilraunina við tvö mismunandi hitastig
- Við gefum okkur alltaf að það sé sami hvarfgangur þótt hiti breytist.
- Svo er Arrhenius gamli notaður við framhaldið.

Jafna Arrheniusar

$$\log\left(\frac{k_2}{k_1}\right) = \frac{Ea^* (T_2 - T_1)}{2,3 * R * T_2 * T_1}$$

Snúin upp á E_a

$$E_a = \frac{\log\left(\frac{k_2}{k_1}\right) * 2,3 * R * T_1 * T_2}{(T_2 - T_1)}$$

- E_a : Virkjunarorka í kJ/mol
- T_1 lægra hitastig í Kelvin
- T_2 hærra hitastig í Kelvin
- K_1 hraðafasti við lægra hitastig
- K_2 hraðafasti við hærra hitastig
- R gasfasti 8,314 J/(mol*K)

- Ea er virkjunarorkan eða stærðin á þröskuldinum.